

“ANKARA ORTOPEDİK ÖZÜRLÜLER TEMEL EĞİTİM OKULU VE YETİŞTİRME YURDU ÖĞRENCİLERİNİN ÇEŞİTLİ ÖZELLİKLERİNE GÖRE DURUMLARININ SAPTANMASI”

Süleyman Eripek (*)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

Türkiye'deki özel eğitim okullarının tarihi Osmanlı İmparatorluğu devrine dayanmaktadır. 1889 yılında İstanbul'da Ticaret Mektebi'nin bir kenarında zamanın padişahı II. Abdülhamit'in özel bir fermanı ile açılan sağır ve kör çocuklara öz okul, eğitimin bu alanında atılmış ilk adımdır (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1975). O günden günümüze değin, yeterli düzeyde olmasa da, çeşitli özel eğitim kurumları hizmete açılmıştır. Bununla birlikte, ortopedik özürli çocuklara öz bir okulun açılması, ancak 1974 yılında mümkün olmuştur. Türkiye'de ortopedik özürli çocuklara öz tek okul, bu tarihte Ankara, Aydınlık-evler semtinde, Samsun Yolu kenarında, 38 öğrenci ile öğretime başlamıştır. Bir sene sonra ortaöğretime de geçen okulun, araştırmanın yapıldığı 1977 Haziran ayında, 10 öğretmeni ve 1'i gündüzlü, 137'si yatılı olmak üzere, toplam 138 öğrenci bulunmaktadır. Bu sayı Türkiye'deki özel eğitime muhtaç ortopedik özürli çocukların yaklaşık yüzde 2'sidir (Çağlar, 1976).

Türkiye'de ilköğretim aşamasında okullaşma oranının yüzde 85-90 olarak ifade edildiği bir dönemde, ortaya çıkan bu durum, ortopedik özürli çocukların eğitimlerinin ne denli ihmal edildiğinin somut bir örneğidir.

(*) Özel Eğitim Bölümü Asistanı

Özel eğitim olanaklarından yararlanabilen azınlık denilebilecek ortopedik özürlü çocuklara sağlanan özel eğitim hizmetlerinin niteliği, bugüne değin herhangi bir araştırma bulgusuna dayalı olarak değerlendirilmiş değildir. Oysa, bu çocuklara sağlanacak olan özel eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi, bundan sonra hizmete açılacağı ümit edilen ortopedik özürlü çocuklara öz okulların, eğitim ve kuruluş çalışmalarını, böylesine bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Bu yönde atılması gerekli ilk adımlardan birisi, mevcut olan bu okuldaki öğrencilerin çeşitli yönlerden özelliklerinin belirlenmesidir.

Amaç

Yukarıda değinilen gereksinimden kaynaklanan araştırmanın amacı; Ankara Ortopedik Özürlüler Temel Eğitim Okulu ve Yetiştirme Yurdu öğrencilerinin çeşitli özelliklerine göre durumlarının saptanmasıdır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır :

- 1 — Okuldaki sınıf sayısı ve öğrencilerin bu sınıflara göre dağılımları nedir?
- 2 — Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları nedir?
- 3 — Öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımları nedir?
- 4 — Ortopedik özürün meydana geliş nedenlerine göre öğrencilerin dağılımları nedir?
- 5 — Ortopedik özürün meydana geliş zamanlarına göre öğrencilerin dağılımları nedir?
- 6 — Öğrencilerin hareket edebilme durumlarına göre dağılımları nedir?
- 7 — Öğrencilerin zeka bölümlerine göre dağılımları nedir?

Yöntem

Araştırma, durum saptama niteliğindedir.

Araştırmanın deneklerini, Ankara Ortopedik Özürlüler Temel Eğitim Okulu ve Yetiştirme Yurdu'nda, 1977 Haziran ayında, eğitim görmekte olan toplam 138 öğrenci oluşturmaktadır. Okulun halen Türki-

ye'de ortopedik çocuklara öz tek okul olması nedeniyle, örneklem alma yoluna gidilmemiş, anılan tarihte okula kayıtlı olan öğrencilerin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmada, her öğrenci ile ilgili edinilen bilgileri sistemli bir biçimde toplayabilmek için "Bilgi Fişi" geliştirilmiştir.

Öğrenciler ile ilgili bilgiler, okuldaki öğrenci dosyalarından ve öğretmenlerin gözlemlerinden elde edilmiştir. Bu iki kaynaktan elde edilen bilgiler Bilgi Fişi'ne işlenmiştir. Daha sonra bu fişlerde toplanan ham bilgilerin, araştırmanın sorularına yanıt oluşturacak şekilde dağılımları yapılmıştır. Dağılımlar frekans ve yüzdelik değerler olarak verilmiştir.

BÖLÜM II

BULGULAR VE YORUM

1 — Okuldaki Sınıf Sayısı ve Öğrencilerin Bu Sınıflara Göre Dağılımları Nedir?

Araştırmanın yapıldığı tarihte toplam 138 öğrencinin kayıtlı olduğu okulda, Orta III'üncü sınıf dışında ilk ve ortaokulun bütün sınıfları mevcuttur. Toplam sayısı 11 olan bu sınıfların öğrenci sayıları 8-16 arasında değişmektedir. Öğrencilerin bu sınıflara göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

OKULDAKİ SINIF SAYISI VE ÖĞRENCİLERİN BU SINIFLARA GÖRE DAĞILIMLARI

Sınıf Seviyeleri		n	Öğrenci	
			n	%
İlkokul	I	1	11	8
	II	2	25	18
	III	2	31	23
	IV	2	29	21
	V	2	18	13
Ortaokul	I	1	14	10
	II	1	10	7
Toplam		11	138	100

Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin yüzde 82'si ilkökul seviyesinde bulunmaktadır. Bu seviyede 31 öğrenci ile ilkökul III'üncü sınıf en fazla öğrenciye sahiptir.

2 — Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları Nedir?

Araştırmaya konu olarak alınan 138 öğrencinin 93'ü erkek, 45'i kızdır. Başka bir deyişle, okuldaki öğrencilerin yaklaşık 2/3 ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Ortaya çıkan bu durumu, Türk toplumunda erkek çocukların eğitimlerine kız çocuklarının eğitimlerine oranla daha fazla önem verilmesinin doğal bir sonucu olarak yorumlayabilmek mümkündür.

3 — Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları Nedir?

Araştırmada öğrenciler 7-8, 9-10, 11-12, 13-14 ve 15-16 yaş gruplarında incelenmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin yarısına yakını (yüzde 49) 11-12 yaş grubundadır. Öğrencilerin yüzde 5'i 7-8, yüzde 27'si 9-10, yüzde 12'si 13-14 ve yüzde 7'si 15-16 yaş grubundadır.

Görüldüğü gibi, öğrenciler yüzde 5 ile en düşük oranda 7-8 yaş grubunda bulunmaktadır. Oysa 7-8 yaş grubunun karşılığı olan ilkökul I ve II'inci sınıf öğrencileri, toplam öğrencilerin yüzde 26'sını oluşturmaktadır.

Aradaki bu farklılık, öğrencilerin büyük bir bölümünün, yaşlarına göre normal olarak bulunmaları gereken sınıf seviyelerinden daha düşük sınıflarda bulduklarını göstermektedir. Nitekim ortaya çıkan bu durum, elde edilen bulgularla da doğrulanmıştır. Buna göre öğrencilerin yüzde 38'si 1 yıl, yüzde 21'i 2 yıl, yüzde 13'ü 3 yıl, yüzde 7'si 4 yıl ve yüzde 2'si 5 yıl buldukları sınıfın normal yaş ortalamasından daha yukarı yaşıdır. Öğrencilerin ancak yüzde 19'u buldukları sınıfın normal yaşıdır.

Okul yöneticileri ile konuya ilişkin yapılan görüşmede kesin bir sayı verilmemekle birlikte, okuldaki başarısızlık (sınıfta kalma) oranının düşük seviyede olduğu belirtildi. Öğrencilerin önemli bir bölümünün buldukları sınıfın normal yaş ortalamasından yukarıda olmalarının muhtemel nedenleri olarak da :

a — Okula kabul yaşının ilkökul I'inci sınıf öğrencileri için 7-10 yaş olması,

b — Okula kabul için sıra beklemek zorunda kalınması,

c — Okula kabul için izlenen sırada öncelik sağlayabilmek için mahkeme yolu ile yaş büyütme kararları alınması, olasılıkları sıralandı.

Ancak bu konuda araştırmaya dayalı bulgulara gereksinim duyulmaktadır.

4 — Ortopedik Özürün Meydana Geliş Nedenlerine Göre Öğrencilerin Dağılımları Nedir?

Öğrencilerin; ortopedik özürlü olduklarını belgeleyen hastane heyet raporlarına göre, yüzde 82'si geçirdikleri Çocuk Felci (Polio), yüzde 7'si Kasıntılı Beyin Felci (Cerebral Palsy) sonucunda, yüzde 9'u doğum öncesi ya da doğum anında meydana gelen çeşitli nedenlerden dolayı doğuştan ortopedik özürlü olarak dünyaya gelmişlerdir. Geçirdikleri bir kaza sonucunda ortopedik özürlü hale gelen öğrencilerin oranı ise, yüzde 2'dir.

Araştırmaya konu olarak alınan denek sayısı herhangi bir genellemeye gitmeye olanak vermeyecek kadar sınırlı olmakla birlikte, ortaya çıkan bu durum, başka ülkelerde yapılmış araştırmaların bulguları ile çelişir görülmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago Eyaletinde gerçekleştirilen bir araştırmanın bulgularına göre (Çağlar, 1976), ortopedik özürlüler okuluna yerleşme nedenleri olarak Kasıntılı Beyin Felci yüzde 33 ile ilk sırayı almaktadır. Bunu yüzde 22 ile Çocuk Felci, yüzde 11 ile Kalp Bozuklukları (Cardiak), yüzde 6 ile Doğuştan Oluşan Özürler (Congenital Deformities) izlemektedir.

Aradaki bu önemli farklılık, okula alınan öğrencilerde aranan niteliklerdeki farklılıklardan gelebilir. Bunun yanında özellikle kırsal bölgedeki ana babaların çocuk felci hakkında gerekli bilgi sahibi olmayışları, yaygın olmayan sağlık hizmetlerinin çocuğa ulaşamaması durumu, muhtemel nedenler olarak sıralanabilir.

5 — Ortopedik Özürün Meydana Geliş Zamanlarına Göre Öğrencilerin Dağılımları Nedir?

Araştırmada ortopedik özürün meydana geliş zamanları, doğuştan, 5 yaş öncesinde ve 5 yaş sonrasında olmak üzere 3 grup altında incelenmiştir.

Öğrenci velilerince doldurulan formlardan edinilen bilgilere göre, öğrencilerin yüzde 15'i doğuştan, yüzde 83'ü 5 yaş öncesinde, yüzde 2'si 5 yaş sonrasında ortopedik özürlü hale gelmişlerdir.

Okuldaki öğrencilerin yüzde 82'sinin geçirdikleri Çocuk Felci sonucunda özürlü hale geldikleri ve bu hastalığın doğum sonrası ile 5 yaş arasında meydana geldiği düşünülecek olunursa (Dunn, 1963), doğuştan sonra ortopedik özürlü hale gelen öğrenci oranının yüzde 85'e ulaşmasını doğal karşılamak gerekir.

6 — Öğrencilerin Hareket Edebilme Durumlarına Göre Dağılımları Nedir?

Okuldaki öğrencilerin hareket edebilme özgürlükleri çeşitli derecelerde sınırlıdır. Öğrencilerin 46'sı, başka bir deyişle yüzde 36'sı tekerlekli sandalye kullanmaktadır. Tek koltuk değneği kullanan öğrencilerin oranı yüzde 12, çift koltuk değneği kullanan öğrencilerin oranı yüzde 10, çift koltuk değneği yanında protez ve yalnızca protez kullanan öğrencilerin oranı yüzde 8'dir. Hiç bir araç ya da gereç kullanmadan okuldaki öğretimlerine devam eden öğrencilerin oranı ise yüzde 12'dir (17 öğrenci).

Öğrencileri kullandıkları araçlara göre gruplandırıp, özel bir eğitime gereksinim duyup duymadıklarını belirlemek yanlış bir yaklaşım olabilir. Ancak, tekerlekli sandalye ya da çift koltuk değneği ile hareket edebilen öğrenciler yanında, tek koltuk değneği, protez ve hatta hiçbir araç ya da gereç kullanmaksızın hareket edebilen öğrencilerin önemli sayıdaki varlığı, ortaya çelişkili bir durum koymaktadır. Bu durum doğal olarak okula devam eden öğrencilerin bir bölümünün özel eğitime gereksinim duyup duymadıkları yönünde bazı tereddütlere neden olmaktadır.

7 — Öğrencilerin Zekâ Bölümlerine Göre Dağılımları Nedir?

Türkiye'deki çeşitli illerin rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından okuldaki öğrencilerin tamamının zekâ bölümleri; okula kabul edilmezden önce ya da okuldaki öğrenciliği sırasında saptanmıştır. Öğrenci dosyalarında yer alan bu saptamalara göre, öğrencilerin yüzde 28'i 45-75 (eğitilebilir geri zekâlı), yüzde 30'u 76-90 (öğretilebilir geri zekâlı), yüzde 36'sı 91-110, yüzde 6'sı da 111 ve daha yukarı zekâ bölümündedirler.

Türkiye'de 16 il merkezinde bulunan rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından yapılan, zekâ bölümü ölçümlerinde uygulanan yöntem ve kullanılan araçların yeterli olmadıkları, bu konuda yapılan araştırma bulgularıyla saptanmıştır (Çağlar, 1977; Eripek, 1978). Bu nedenle öğrencilerin kişisel dosyalarında bulunan, zekâ bölümleri ile ilgili raporları ihtiyatla yorumlamak gerekir. Ancak bu ihtiyat sınır-

ları içerisinde, öğrencilerin yüzde 58'inin zekâca geri oldukları söylenebilir. Oysa bu ihtiyat sınırlarını koymayan, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Yönetmeliğin, Kayıt ve Kabul Bölümü'nün 30. Maddesinde "Raporlarında çift özürlü olduğu belirtilen çocuklara ait özel eğitim kuruluşu yoksa, aday kayıtları yapılmaz" denilmektedir. Türkiye'de çift özürlü çocuklara öz hiçbir özel eğitim kuruluşu bulunmamaktadır. Bu nedenle okula öğrenci alımında anılan Yönetmeliğin ilgili hükmüne uyulmadığı görülmektedir.

Bununla birlikte, bu konuda başka ülkelerde yapılan araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular, ortopedik özürlü çocukların zekâ bölümleri ortalamasının, normal çocuklara oranla daha düşük seviyede olduğunu göstermektedir. (Kirk, 1972). Araştırma bulguları bu yönde incelendiğinde, başka ülkelerde yapılan araştırma sonuçlarıyla tutarlı görülmektedir.

Bu durum büyük ölçüde, ortopedik özürü oluşturan nedenlerin, beyinin çeşitli merkezlerinde yaptığı tahribat sonucunda meydana gelmektedir (Telford, 1972).

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

1 — Araştırmanın yapıldığı 1977 Haziran ayında, Ankara Ortopedik Özürlüler Temel Eğitim Okulu ve Yetiştirme Yurdunda 137'si yatılı, 1'i gündüzlü olmak üzere toplam 138 öğrenci kayıtlı görülmektedir.

Okulun kapasitesinin normal olarak 125 yatılı, 25 gündüzlü öğrenci olmasına karşın (Çağlar, 1976), mevcut durumun nicel yönden henüz bir sorun yaratmadığı, okul yatakhanelerinde ve sınıflarında yapılan gözlemler sonucunda saptanmıştır.

Yatakhanelerde bir odayı yaklaşık 3-4 öğrenci paylaşmaktadır. Sınıflar ise 15-16 ortopedik özürlü çocuğun rahatlıkla eğitim görebilecekleri büyüklüktedir. Nitekim sınıflardaki öğrenci sayıları bu sınırı aşmamaktadır.

2 — Öğrencilerin yaklaşık 2/3'ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

3 — Öğrencilerin yüzde 81'inin yaşı buldukları sınıfın normal yaş ortalamasından yukarıdadır.

Okula kabul yaşının birinci sınıf için 7-10 yaş olması, okula kabülde sıra beklemek zorunda kalınması ve izlenen bu sırada öncelik sağlayabilmek için mahkeme yoluyla alınan yaş büyütme kararları, bu durumun muhtemel nedenleri olarak görülmektedir.

4 — Öğrencilerin yüzde 82'si geçirdikleri çocuk felci, yüzde 7'si kasıtlı beyin felci sonucunda ve yüzde 9'u doğum anında ya da doğum öncesinde meydana gelen çeşitli nedenlerden dolayı ortopedik özürlü hale gelmişlerdir.

Bugün bilinen bir gerçek, çocuk felci aşısı bulunduktan sonra bu hastalığı büyük ölçüde önleme olanağının bulunduğudur. (Dunn, 1972). Buna karşın anılan okuldaki öğrencilerin yüzde 82'sinin geçirdikleri çocuk felci sonucunda ortopedik özürlü duruma gelmiş olmaları, Türkiye'de bu konuda alınan sağlık ve eğitim önlemlerinin yeterliliği yönünde bazı endişelere neden olmaktadır.

5 — Daha önce de değinildiği gibi, öğrencilerin yüzde 82'si geçirdikleri çocuk felci sonucunda ortopedik özürlü duruma gelmişlerdir. Çocuk felcinin 0-5 yaş arasında meydana geldiği hatırlanacak olunursa, okuldaki öğrencilerin en az yüzde 82'sinin 5 yaş öncesinde ortopedik özürlü duruma geldikleri yargısına kolayca varılabilir.

Nitekim yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin yüzde 83'ünün bu yaş grubunda ortopedik özürlü duruma geldikleri saptanmıştır. Doğuştan ortopedik özürlü durumda olanların oranı ise yüzde 15'tir.

6 — Okula Kayıt ve Kabul Şartlarını Belirleyen Yönetmeliğin, Öğrencilerde Aranılacak Özellikler Bölümü'nün 1. Maddesinde «Ortopedik Özürlüler Temel Eğitim Okuluna; iskelet, kas, sinir sistemi ve eklemlerden, normal okullara gidemeyecek ölçüde sakatlanmış olan destek ve cihaz kullandığı halde yardımsız olarak normal okula gidebilmesi sağlanamayan... ortopeki özürlü çocuklar alınır.» denilmektedir.

Araştırma sonucunda edinilen bulgulara göre, öğrencilerin yüzde 23'ü ya hiç bir araç kullanmadan ya da yalnızca protez kullanarak hareket edebilme özgürlüğüne sahiptirler. Bu öğrencilere yalnızca tek koltuk değneği kullanan öğrencileri de dahil edersek bu oran yüzde 35'e ulaşır. Türkiye koşullarında, normal okullarda öğrenim görmele-

ri olanaklı olabilecek bu öğrencilerin anılan okulda öğrenim görmeleri, özel eğitime gerçekten gereksinim duyan ortopedik özürlü çocukların eğitime kavuşma olanaklarını engelleyici nitelikte görülmektedir.

Okula kayıt ve kabüldeki uygulamada, okula kayıt olmak isteyen çocuğa ortopedik özürlü olduğuna dair rapor, tam teşekküllü devlet hastahanelerindeki sağlık kurulları tarafından verilmektedir. Bu raporu alan çocuk belirli bazı formaliteleri tamamladıktan sonra, okula kayıt olmak için sıraya girmektedir. Sıraları gelen çocukların geçici kayıtları yapılmaktadır.

Anılan Yönetmeliğin, Okula Çağırma ve İlişik Kesme Bölümü'nün 3. Maddesinde «Geçici kayıtları yapılarak okula gelen çocuklardan görünürde ek özürü bulunanların, sakatlığının normal okullara devam etmesine mani olmadığı görülenlerin durumu 2 öğretmen, okul müdürü, okul doktoru ve sağlık personelinin meydana getirdiği Öğrenciyi inceleme kurulunda incelenir ve yukarıda açıklanan nitelikte olduğu tesbit edilenler velilerine teslim edilirler.» denilmektedir. Nitekim okul kayıtları incelendiğinde, yönetmeliğin bu maddesine uyularak 100'e yakın öğrencinin okulla ilişkilerinin kesildiği saptanmıştır. Ancak geçici kayıt döneminin 3 aylık bir süre ile sınırlı olması, çocuğun yeniden başka bir okula geçmesini ya da geçtiği okula uyum sağlamasını güçleştirmektedir.

Okula kabülde birinci aşama olan hastahane raporunun hangi ölçütler göz önünde tutularak düzenlendiği bilinmemektedir. Heyeti oluşturan tıp uzmanlarının ortakçıl olarak kullanabilecekleri yasa ya da yönetmeliğe dayalı tanımlar bulunmamaktadır. Bu durumda izlenen tutum ve uygulamalarda önemli farklılıklar olması doğaldır. Nitekim 2-3 senelik bir dönemde 100'e yakın öğrencinin İnceleme Kurulu kararları uyarınca okulla ilişkilerinin kesilmesi bu durumun somut bir örneğidir.

Ortopedik özürlü çocukların hemen hepsi özel eğitime gereksinim duymayabilir. Heyeti oluşturan çeşitli tıp uzmanları, öğrencilerinin hiç bir aşamasında, buna karar verebilecek gerekli formasyonu almamışlardır.

Bu durum uygulamada, özel eğitime muhtaç ortopedik özürlü çocuklar aleyhine bazı sorunlar yaratmaktadır. En azından sınırlı düzeyde sağlanan özel eğitim olanaklarından yararlanabilmelerini getirtmekte ya da olanaksız kılmaktadır.

7 — Rehberlik ve araştırma merkezlerinde yapılan zekâ ölçümlerinde uygulanan yöntem ve kullanılan araçların niteliği tartışilabi-

lır. Ancak yapılan zekâ ölçümleri sonuçlarına göre, öğrencilerin yüzde 28'i eğitilebilir geri zekâlı ve yüzde 30'u da öğretilebilir geri zekâlıdır. Başka bir deyişle öğrencilerin yüzde 58'i en azından iki özürdür.

Anılan yönetmeliğin, Öğrencilerde Aranılan Özellikler Bölümünün 1. Maddesinde «Ortopedik Özürsüzler Temel Eğitim Okuluna;... iki özürü (kör, sağır, epileptik, ileri derecede geri zekâlı vb.) olmayan ortopedik özürsüz çocuklar alınır.» denilmektedir.

İki ya da daha fazla özürü olan çocukların da özel eğitim olanaklarından yararlanabilmeleri onların en doğal haklarından birisi, devletin de görevidir. Ancak bu çocukların eğitimleri, anılan okulun sahip olduğu özel eğitim olanaklarından daha farklı ve ek bazı düzenleme ve hizmetleri gerekli kılmaktadır. Bu hizmet ve düzenlemelerin sağlanmadığı bir ortamda iki ya da daha fazla özürü olan öğrencilere sağlanan eğitim olanakları, yeterli yararı sağlayamayacağı gibi, yalnızca ortopedik özürü olan çocukların çok azına sağlanabilen eğitim olanaklarını daha da sınırlandıracaktır.

Öneriler

1 — Ortopedik özürsüz çocuklara sağlanan özel eğitim hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

2 — Ortopedik özürü neden oluş bakımından, özellikle çocuk felcini önleyici yönde gerekli sağlık ve eğitim önlemleri alınmalıdır.

3 — Ortopedik özürün ve derecesinin saptanması bir ekip çalışması sonucunda gerçekleştirilmelidir. Bu ekipte ortopedi, göz, kulak-boğaz burun ve benzeri tıp uzmanlarının bulunması, tıbbi kontrolü sonuçlandırılan çocuğun, ayrıca hangi tür bir eğitime gereksinim duyduğunu belirleyebilmek için, rehberlik ve araştırma merkezlerinde psikolojik, sosyal ve eğitsel incelemelere tâbi tutulması gerekir. Bu amaçla anılan merkezlerin yeterli personel ve araçla donatılmasına gereksinim duyulmaktadır.

4 — Rehberlik ve araştırma merkezlerince uygun yöntem ve araçlarla yapılan zekâ ölçümleri sonuçları, okula kabulde göz önüne alınmalı, izlenen sırada normal üstü ve normal zekâ bölümüne sahip öğrencilere öncelik verilmelidir.

5 — İki ya da daha fazla özürü olduğu saptanan çocuklar okula kabul edilmemeli, bu çocuklara durumlarına uygun özel eğitim hizmetleri sağlanmalıdır.

6 — Yapılan araştırmada okuldaki öğrenciler belirlenen bazı özellikleri yönünden incelenmiştir. Bu özellikleri dışında kalan özellikler de araştırma konusu yapılabilir. Bunun yanında okulun ortopedik özürlü çocuklara sağlandığı özel eğitim hizmetlerini değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Çağlar, Doğan. *Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimi*, Ankara: A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 56, 1976.
- *Örgün Eğitimimizde Geri Zekâlı Çocukların Teşhisi Sorunları Konulu Bir Araştırma Üzerine*, A. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 9, 1-4: 1977. ss. 445-464.
- Enç, Mitat., Doğan Çağlar ve Yahya Özsoy. *Özel Eğitime Giriş*, Ankara: A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 15, 1975.
- Eripek, Süleyman. "Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocukların Alt Özel Sınıflara Seçimlerinde İzlenen Yöntem ve Bu Sınıfları Bitiren Çocukların Durumlarının Saptanması", A. Ü. Eğitim Fakültesi ÖE 604 Doktora Dersi Çalışması, Haziran 1978.
- Dunn, L. M., *Exceptional Children In The Schools*. New York: Holt, Rinehart Winston, 1973.
- Kirk, Samuel., *Educating Exceptional Children*. Boston: Houghton Mifflin Company, 1962.
- Telford, Charles W. ve James M. Sawrey. *The Exceptional Individual*, Prentice Hall Inc, 1967.